

ԵՐԵՎԱՆԻ ԱՅՍ ԵՐԵՐԵՏԵԱՆ

ՕՐԱԿՐ

ՔՐԴԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԲՈՒՆՈՒՆԵՐ

ՎԵՏԵՐԱՆԻ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՆՈՒՆԻՍ

ՈՒՐԲԱԹ

22

ՓԵՏՐԱՎԱՐԻ

1846

ԹԻՒ 253

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կոստանդնուպոլիս, 19 փետրվարի :

Մենակալ իշխանաց խորհրդարանը, նմանապես արդարութեան բարձրագոյն ժողովը քաղաքական ներքին բարեկարգութեան վրայ զբաղեալ են միշտ, որոնց մեծ մասը արդէն ի գործ դրուեցաւ արտաքին գործոց տեսուչ վսեմափայլ Ռէշտֆալսկի ազգասիրական խնամքովը, մանաւանդ կալ նախաձեռնութեամբ ծախուց վրայ չորհրդարանը փոփոխութիւններ և նոր կարգադրութիւններ եղան . որով յիշեալ զորաց համար տէրութեան ամէն տարի ըրած ծախքին երրորդ մասը նուազեցաւ : Իսկ յայտնաւ խորհրդարանի Վոեռը մեծ զգուշութիւն կրէ զանազան նախաձեռնութեան քաղաքացիական ընթացից վրայ, որպէսզի չըլլայ թէ, ի ընդ մասնաւոր շահախնդրութեան հետեւելով՝ քաղաքական գանձին եկամտից մաս ապտռաւեն, և միանգամայն հատարակութեան վրայ դրուած հարկերը աւելցնելու առիթ ըլլան :

Հիմնական առեւտրական իշխանները շատ ծանր ծախքով բռնաւորեալ գտան տէրութեան գանձը, ուստի շարունակ կաշխատին զանկալ թեթեւացնելու ըստ հասարակութեան, առանց արգելք մը տալու կառավարութեան բարեկարգ ընթացիցը : Կախորդ խորհրդարանին ժամանակէն ի կախ մնացեալ քաղաքական արտաքին խնդիրները գրեթէ ամէնքն ալ որոշուեցան, կամ կարգի մը առնելու վրայ են, վասն որոյ առեւտրական իշխանաց ժողովը բոլորովին ազատ է հիմնականիմայ իր ու շարունակութիւնը և խնամքը մասնաւորապէս ներքին բարեկարգութեանց համար նուիրել :

Երտաքին գործերէն միայն Վոեռատանի խնդիրը

դիւր կը մնայ, որ դժբաղդաբար դեռ վախճան մը չկըցաւ ունենալ, և այս բանիս համար անպակաս խորհրդակցութիւններ կըլլան խորհրդարանի Վոեռին և դաշնակից հինգ մեծ տէրութեանց դեսպաններուն մէջ : Եւ յստ ամենայնիւ յիշեալ նախահէն եկած լուրերը ըստ բաւականին յաջողակ են առայժմ ի մասին անդորրութեան և բարեկարգութեան : Իսկ կերէի թէ Վաղդիտ տէրութիւնը կը պահանջէ, որ Վոեռատան ժողովուրդը (ըստ որում մեծագոյն մասը քրիստոնեայ է) քրիստոնեայ իշխանէ մը կառավարուի : Ուստի այս պահանջմունքը անշուշտ առիթ պիտի ըլլայ նոր շփոթութիւններ և դժուարութիւններ ծնանելու Վոեռատանի խնդրոյն որոշմանը վրայ, որ ըրովհետեւ դաշնակից միւս տէրութիւնները, նմանապէս խորհրդարանի Վոեռը համաձայն չեն Վաղդիտ հետ ըստ այսմ մասին, և օրինաւոր իրաւունքներ ունին առաջ բերելու անոր պահանջմանը դէմ :

Րնդհանուր մեծ զորապետ Խոսրէվ փաշան ամսուս ճին սրտիւ ունեցաւ օգոստոսիառ արքային ներկայանալու որ մարդասիրաբար հաճեցաւ երկար ժամանակ խօսակցութիւն ընելու յիշեալ բարձրագոյն պաշտօնատարին հետ :

Վաղդիտ օսմանեան դեսպան Սիւլէյման փաշան ամսուս Ձին ճամբայ պիտի ելլէ Փարիզ երթալու թրքոտու ճանապարհաւ աւստրիական լոյտի ընկերութեան շոգենաւով :

Վարահիմ պէյը, որ երբեմն Վահա . Սուլթանին խորհրդոյ քարտուղարներէն մէկն էր, գնդապետութեան ստափճան ստացաւ, և միանգամայն

գլխավորական նախարարութեան գործոցին վերադառնալու շանուանեցաւ : Եւս պաշտօնատարը գիտնական անձ մըն է և բաւական ժամանակ լնդդիա և Վաղդիտ բնակելով, յիշեալ երկու ազգաց լեզուն ալ խիստ դիւրութեամբ կրիստի :

Րուսիոյ բանակին ընդհանուր զորապետ վսեմափայլ Մէհէմէտ Րէշտֆալսկի ամսուս 10ին հասաւ ի Կոստանդնուպոլիս Սէլանիկի շոգենաւով :

Վնցած շաբթու Վաղդիտ գլխեւորներ մը մէջ քանի մը մարտիկ կուլ ընելով Ռուսաց կրօնիկ ըստաւ պատերազմական շոգենաւուն նուաստի մը հետ, մարտիկներէն մէկը դանակը բաշխելով չարաչար վիրաւորեց զինքն նաւաստին, որ մէկ երկու ժամ միայն սպրկելով՝ մեռաւ :

ԵՐԵՎԱՆ

Ազգասիրի, 3 փետրվարի :

Կը հաստատեն թէ բարձրագոյն փոխարքան, (որուն առաջնութիւնը խիստ բարձր վիճակի մէջ է) միտք ունի մինչ ի վերջ մարտի Վերի Լեզիպտոսը մնալ, աւտեղ անձամբ խնամք կը տանի նոյն կողմանց երկրագործութեան յառաջադիմութեան :

Կրիթ ի վերջու ըստած անգղիական շոգենաւով հասաւ Սիւլէյմանգըրիա քաղաքապետ լորտը լոնտայն յանձնարարական նամակներով արտաքին գործոց տեսուչ լորտ Վաղդիտին առ բարձրագոյն փոխարքան Լեզիպտոսի, որուն հետ խօսակցութիւն ընելու է, որպէսզի անգղիացի ճանապարհորդաց Սուէզի ճամբով շնդկատան երթալու համար դաշնագրութիւն մը ընէ : Իսկ այս գործին վրայ շատոնցմէ ի վեր առաջարկու

ԲԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԲՈՒՆՈՒՆԵՐ

ՇԱՐԼՈՒՆ ԲՈՐՏԵ

Վաղդիտ խառնութեանց միջին ժամանակները միշտ դիւցազուններ ու դիւցազնուհիներ պակաս չեն եղած, որոնք իրենց հայրենեաց օգտաւթեան համար ինքնակամ անխուստի վտագնաբերութեամբ զինն մահը արհամարհելով : Եւ յայտնի երեւելի հայրենասէրներէն մէկն ըլլալով Շարլոթ Բորտէ, կարգի որ անոր վրայ համառօտ տեղեկութիւն մը տանք՝ մեր ազգին սուրբն ճշմարիտ հայրենապետութեան օրինակ մը ցուցնելով : Երկու Վոեռատանի գլխավորներէն մէկուն մէջը ծնաւ ազնուական տոհմէ, իր հօրը անունը էր Վեոթոս Բորտէյլ, իսկ իր ծնած ժամանակը, իրեն ընտանիքը նախնի հարստութեան ու փառաց ստուերը անդամ լուծէին, վասնորոյ իր մանկութեան ժամանակը դաւաճեալ ու արտերու մէջ անցուց իր բնական կովը, որ արածելով և երբեմն ուրիշ զիւ զոհան ծառա

յութիւններ ընելով, բայց ինչպէս բաւական չափահաս եղաւ, վաճառք մը մէջ միանձնու հետքով գրին գնեք՝ կը թուութիւն առնելու համար : Շարլոթ կարգաւ գրեւոր շատ սէր ձգեց, անանկ որ ամենին կանանց աշխատութիւնը չէր ուզէր ընել, և կար կարել չէր գիտէր : Տանը և օթը տանը ու թը տարեկան էր ինչպէս վսեմէն հեռացաւ, ու Քէն քաղաքը գնաց իր մօրաքեռ քով, ուրտեղ անձայն ու խորունկ տեղորոշեց կանցնէր իր օրերը բոլորովին հեռացեալ մարդոցմէ, ուստի իր ան հասակին մէջ ըրածները յայտնի չեն, միայն կը ըսեն թէ միշտ մոտածելով ու ընթերցմամբ կը զբաղէր, իրեն սիրելի հեղինակները ասոնք էին, Վոթնէյլ, Ռէյնսլ, Յով, Յակըր Ռուսո :

Շարլոթ քսան տարեկան էր ինչպէս խառնութեան ստակի կայծը սկսաւ բորբոքել Վաղդիտ մէջ, վասնորոյ ինքը անդադար օրագիրներ, տը պատ հաստարարական թուղթեր կը կարդար, և ինչպէս խառնարարները երկու քի բաժնու եղան ինքը

Ժիրոնտենին կողմը բռնեց, ուստի Քէն փախչող Ժիրոնտենին կողմնապահ պաշտօնատարները իր մօրաքեռ տունը կը ընդունէր կը պահէր : Քանի մը օրէն ետքը միտքը բոլորովին վառեալ հայրենա սիրութեամբ, մոռացեալ իր կանացի բնութիւնը, ազգասիրութիւնը իրեն ուղեցոյց ունենալով ու քաղութիւնը թիկնապահ՝ ճամբայ ելաւ մեկնեցաւ Քէն քաղաքէն : Փարիզ հասնելով Տիւբերտ անւամբ Ժիրոնտենին կողմնապահ պաշտօնատարէն խնացաւ Մարադին ստակի կաստորութեան գործերը ու առաջարկութիւնները : Հետեւալ օրը դիւցազնուհին առանց մէկու մը իմացնելու իր խորհուրդը՝ նամակ մը գրեց բռնաւոր Մարադին, որուն թարգմանութիւնը հոս կը ընենք :

«Վաղաքացիի իմ» :

«Եւ Քէն քաղքէն կուգամ, ու քու հայրենա սիրութիւնդ՝ ինձ այնպէս կ'երեւի թէ, կը փափաքի տեղեկանալ հասարակապետութեան այն կողմի աղէտալի դիպուածներուն, եւ վաղը ժամը մէկին

Թիւններ կը լլան, ու կերէի թէ մեծ դժուարութիւն կայ մէջ տեղը, որ մինչեւ ցայսօր կարգի չկրցաւ դրուիլ: Յիշեալ շոգեհաւով Սէհէմէտ Լին փաշային քեռորդին Իպրահիմ փաշան ալ եկաւ, որ քսնի մը ատենէ ի վեր Գաղղիա էր, ու անմիջապէս ճամբայ ելաւ իր բարձրապատիւ քեռիին մօտ երթալու:

Եւս օրերս Գահիրէի մէջ սոսկալի եղեռնագործութիւն մը եղաւ: Երկրացի գերդաստանի տուն մը գողեր մտնելով, տան տիկինը ու անոր ասիւնիկեցի աղախինը սպաննեցին, և բաւական գումար դրամ և ուրիշ մեծագին բաներ վերցընելով, ձգեցին փախան: Կառավարութիւնը իսկոյն հարկաւոր գողաշու թիւնները ի գործ դրաւ, յիշեալ մարդասպանները ձեռք ձգելու համար:

Ինչպէս որ կրտսերութեամբ, բարձրապատիւ Փոխարքան հրաման հանեց, թէ այսուհետեւ ամէն տեսակ արմտեաց դուրս խրկուիլը ազատ է. և այս պատճառաւ քաղաքիս առուտուրը աներկբայ բարեշաղկոյ շարժում մը պիտի ստանայ:

ՄԱՍԻՆԻՆԸ

Սէհէմէ, 8 փետրուար:

Իսմէիլի բանակին ընդհանուր զորապետ վսեմափայլ Սէհէմէտ Սէհէտ փաշան փառաւոր հանդէսով երէկ մտաւ մեր քաղաքը Լպանիայէն գալով, և առանց ժամանակ անցունելու շարունակեց իր ճամբորդութիւնը Կոստանդնուպօլիս երթալու համար:

Լպանիայէն եկած վերջի լուրերը կրճատեցուն են, թէ նոյն նահանգին անդորրութիւնը և բարեկարգութիւնը միշտ կը շարունակուին, որոնք յիշեալ ընդհանուր զորապետին մարդասիրական խնամոց արդիւնքն է: Եւս առանձին իսաղաղասէր և պարկեշտ հասարակութիւնը կը ցանկայ եղեր, որ մէկէն ի մէկ շատ չնուազի կանոնաւոր զօրաց թիւը այն կողմերէն, որպէսզի չլլայ թէ խռովասէր անձինք նորէն անկարգութիւն մը ընելու ձեռք զարնեն, և հասարակաց անդորրութիւնը վերստին վրդովուի:

Օսմանեան պալտի նաւատորմից, որ գրեթէ մէկուկէս տարի կայ, Սէհէմէի նաւահանգստին մէջ պահպանութիւն կ'ընէր, և մեծամեծ ծա-

ռայութիւններ ըրաւ զանազան ազգաց վաճառականի և պատերազմական նաւուց, պատրաստութիւն կրտեսնէ ճամբայ ելելու այս օրերս Կոստանդնուպօլիս երթալու համար:

Գաղղիոյ տէրութեան պոլիքը Լըկիւս ըստած քանի մը օրէ ի վեր մեր նաւահանգիստը կը գրտնուի՝ Իզմիրէն և Սիտիլիէն գալով: Յիշեալ նաւը անմիջապէս պիտի մեկնի ասկէց Լթէնք երթալու:

ԼԲՏԱՐԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԼԵՂՂԻՆ

Իւլանտայի մէջ հիւանդութիւնը սպիտակ գետնախնձորի, (որնոր հասարակութեան գլխաւոր սնունդն է) դժբաղդաբար օրէ օր կը յառաջանայ, ու յիշեալ երկրին երեսունեւերկու կոմսութեանէն և ոչ մէկը ազատ է այս ցաւալի հարուածէն: Լըքատաց համար եղած մարդասիրական ընկերութիւնները ամենեւին բաւական չեն այս դժբաղդ զիպուածին առջեւ առնելու: Ուստի հասարակօրէն կը կարծուի, թէ անհնար է որ Իւլանտան ազատ մնայ սոսկալի սովէ մը, եթէ Սէհէմէ Սիտիլիոյ ուրիշ երկիրները օգնութեան չհասնին անոր, կամ ազգային մէկ մեծ փոխաւորութիւն մը չլլայ՝ խեղճ ժողովուրդը հարկաւոր կարօտութիւնը հոգալու համար:

Սըր Ղէմ Սիտիլի մը այս երկրին հնձոց ցաւալի վիճակին վրայօք մանրամասն տեղեկութեամբ գրաւոր յայտարարութիւն մը ընելով՝ Լըգղիոյ խորհրդարանին ներկայացուց. սւստի կը յուսուցուի թէ կառավարութիւնը հոգ պիտի տանի մարդասիրաբար, ինչ կերպով որ ըլլայ՝ ձեռն օգնականութեան կարկառելու Իւլանտայի կարօտ հասարակութեանը:

Եւս օրերս հազար հոգիէն տուելի կայնած էին Լընտայի գլխաւոր փողոցաց անկիւնները (քէօքէ), առջևին գրասեղան ու վրան կաղամար և գրիչ և բոլոր անցնողներուն ստորագրել կուտային կառավարութեան մատուցանելու աղերսագիրներ սրտնեաց վրայօք եղած հարկը բոլորովին ջնջելու համար:

Լըգղիոյ տէրութիւնը մեծ գործունէութեամբ

կաշխատի իր ծովային զօրութիւնը ալ աւելի շատ ցունելու: Հիմակուհի մայքառնէհինգ շոգեհաւ կը շինուին, որոնցմէ քանի մը հասոր երկաթէ պիտի ըլլան: Լընցմէ ի գոտ հրաման տրուեցաւ, որ չորս եռայարկ նաւ, և չորս ֆուէկաթ շինուին որոնք ընդ ամէնը 3200 ձիու ոյժ պիտի ունենան: Կրհատաւորութեամբ այս մեծ շոգեշարժ նաւերը Սէհէմէ Սիտիլիոյ ծովեզերքը պաշտպանելու պիտի ծառայեն, եթէ հարկը պահանջելու ըլլայ:

ԳԵՂՂԻՆ

Ղէգղիէն եկած վերջի լուրերը այնքան յաջող չեն: Հռչակաւոր Լպտիւլ Գատիլը բաւական զօրքով վերստին յարձակելով գաղղիացոց իշխանութեանը տակ եղած գիւղերուն վրայ մեծամեծ վնասներ ըրեր է, և իրեն հնազանդ չեղող ցեղերուն սոսկալի ջարդ մը տուեր է: Կառավարութիւնը անմիջապէս հարկաւոր գողաշու թիւնները ի գործ դնելով քանի մը գունդ զօրք պատրաստեց, և իսկոյն ճամբայ հանեց Լպտիւլ Գատիլին դէմ:

Կոստանդին նահանգէն եկած լուրերն ալ ձախորդ ըլլալով, Սէհէմէի թագաւորին հրամանաւ բարձրապատիւ (մարի դուքոր ճամբայ պիտի ելլէ այս օրերս) Գիւրիկէ երթալու համար:

Գաղղիոյ տէրութիւնը մեծ պատրաստութիւններ կրտեսնէ Սատակասիարի դէմ պատերազմելու համար: արդէն բազմաթիւ նաւեր և շոգեհաւեր զինեցին և մօտ օրերս ճամբայ պիտի ելլեն: Թուանուզի Պէյը՝ Լըգղիոյ փոխարքային ընկալին հետեւելով, միտք ունի յատուկ դպրոց մը հաստատել Փարիզու մէջ, ուրտեղ յիշեալ երկրին աղիւտական գերդաստանաց զաւկները գաղղիաբէն և ուրիշ հարկաւոր գիտութիւններ պիտի սորվին: Թուանուզի Պէյին դեսպանը, որ հիմակուհի մայքառից այս հարկաւոր գործին վրայօք զբաղեալ է:

Կառավարութիւնը խիտ մարդասիրութեամբ և արժանաւոր յարգանքով ընկալաւ Սարափի կայսեր դեսպանը, որ գրեթէ ամիսէ մը ի վեր Փարիզ կրգտուի: Լըյեալները ի պատիւ յիշալ դեսպանին զինուորական մեծ կրթութիւն մը է:

ձեզի պիտ'որ գամ, օւստի կ'աղաչեմ որ հրաման տաք զիս ընդունելու Եւ ձեր առջեւ ներկայանալու, վասն զի խօսելիք ունիմ ձեզ:

Եւս նամակը խրկելէն ետեւ ինքն ալ հետեւեալ օրը ելաւ գնաց Սարափին տունը ժամը մէկին. բայց Սարափ անհանգիստ ըլլալով մարդ չէր ընդունէր. ուստի Շարլօզ համարձակեցաւ նորէն գիր մը գրել խնդրելով ժամը եօթին ներկայանալ անոր առջեւ, բայց զան ալ մերժեցին: Ինչպազ նուհին ամենեւին անոնց ընդդիմութեամբը չյուսահատեցաւ, չթուլցաւ. այլ պնդեալ կրկենար մինչև որ բռնաւորը հրաման տրվաւ գալու, ինչ ատեն ինքը տաք ջուր մտած էր: Ու սկսաւ հարցունել անոր գալուն սրտածառը, ինչ քաղաքը ապաստանեալ կամ պահուստած պաշտօնատէրնեւուն վրայ տեղեկութիւններ խնդրել, անունին գրել և այլն. վերջապէս ինչ ատեն իմացաւ ամեն բան ու թողութիւն վրայ առաւ ուզածը. շատ աղէկ ըսաւ Շարլօզին. մի փոխար, փաղ տանք

բոլորն ալ գլխատման հրապարակը պիտ'որ երթան: Գլխատման հրապարակը մը պատասխան տրվաւ Շարլօզ սաստկութեամբ. Կոտուծոյ հրէշգուցէ բու հրամանովը, և ծոցէն դանակ մը հանելով վրան վազեց ու արեան աղիւր մը բացաւ արիւնք ու շատ անգութիւն կուրծքին վրայ: Սարափին գաղանային մունչելէն ու պոռչքոտէն, իր մարդիկը վրայ կը հասնին, կրտեսնեն իրենց տէրը բոլորովին արիւնաթաթաւ, ու Շարլօզը՝ որ անահ անխիղճ հսկայի նման կայնած գիտիլ կընայէր. շուտով վրան կը թափին կը բռնեն զան ու դռնապանին խուցին մէջ կը պնդելով երկու պահապան ալ կը դնեն քովը ուրտեղ այն գիշերը հանգիստ կըննջէ անվախ օրիորդը: Բանի մը օրէն ետեւ բանտէն հանելով ատենաւ տարին զգիւցազնուհին:

Ով է քու պաշտպանդ հարցուց նախագահը. պաշտպանի հարկաւորութիւն չունիմ ըսաւ Շարլօզ համարձակութեամբ: Երբոր իր անունը ու մականունը հարցուցին, այդ խօսքերը բոլորն ալ

անօգուտ հարցումներն են ըսաւ Շարլօզ. զիս դուք աղէկ կը ճանաչէք՝ ես եմ, ես, որ զՍարափ սպաննեցի, այս բաղուն է որ զայն սպաննեց:

Ինչ պատճառաւ, կամ ո՞վ զքեզ ստիպեց:

Իր յանցանքները:

Յանցանք ըսելով ինչ ըսել կուզես:

Յանցանք ըսելով խռովութեան ժամանակէն ի վեր իր ձեռքով եղած թշուառութիւնները և ուրիշ շատ աղետները որ կը պատրաստուէին հայրենեացս գիտուն բերելու կ'իմանամ:

Իսկ ո՞վ ստիպեց զքեզ այս մարդասպանութիւնը ընելու:

Եւս մէկը. ես մէկ մարդ մը սպաննեցի, անոր ձեռքէն հարկաւոր հազարաւոր մարդ ազատելու համար. մէկ չարագործ մը անմեղաց փրկութեանը համար. վերջապէս վայրենի գազան մը իմ հայրենեացս հանգստութիւն տալու համար:

Ուրեմն այնպէս կը կարծես որ բոլոր Սարափները սպաննեցի:

ընդհանուր տեսքով ներկայ էին արքայազուն իշխանները և ուրիշ բազմաթիւ երեւելի անձինք :

ԼԻՍՏՈՒԸ

Վիենայէն կը գրեն , թէ Ռուսաց կառավարութեան ներքին գործոց տեսուչ վեմաւարտ Նէպոլտի կոմսը յունվարի 17ին հասեր է յիշեալ քաղաքապետ , և հետեւեալ օրը խորհրդակցութիւն մը ունեցեր է Սէթէնիքի իշխանին հետ : Ներկայութեան Հռոմայու դեսպանին . և այս պատճառաւ հասարակօրէն կը կարծուի , թէ Ռուսաստանու հռոմէական եկեղեցւոյն վիճակին վրայօք եղած է յիշեալ խորհուրդը :

ՅՈՒՆԸՍՏՆ

Աթենք , 8 փետրուրի :

Թէպէտեւ կառավարութիւնը ըստ կարի կաշխատի սնդագար հասարակաց անդորրութիւնը և բարեկարգութիւնը անվերջով պահելու միշտ , այսու ամենայնիւ դժբաղդ արար կերպ կերպ եղանակօրէն թիւններ և ամբաստանութիւններ պակաս չեն (Յունաստանի ներքին երկիրները . որոնց վրայօք Սուրհանդակ Միլիթի ըստուած յունարէն օրագիրը , փետրվարի 7 թուով՝ հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ :

«Սահմաններէն եկած նամակները լեցուն են նորանոր եղեւնագործութեանց ցաւալի պատմութիւններով :

«Յունվարի 23ին , Տօրիտ նահանգին մէջ՝ երկու աւազակ , որոնցմէ մէկը՝ Տօմանա ըստածնէ , իւր սօսիքաղաքացիին փարախը (աղբ) գաղթին զանիկայ սպաննելու համար , (ինչու որ վկայութիւն մը ըրած էր արդարութեան բարձրագոյն ատեալը) և ինքը այնտեղ չգտնուելով , անոր տասուերկու տարեկան տղան առին , և կրակարանի մը մէջ ձգելով , որնոր պատրաստած էին , կենդանւոյն այրեցին զինքը :

«Հետեւեալ օրը , նոյն նահանգին մէջ , Սաբրիի գիւղին բնակիչ Քարամանոս քաղաքացիին դիտար գտան , որնոր առջի օրը մեռցուցեր էին : Սորապատկան գտնելու համար ամենեկին հետաւան թիւն մը չէղաւ :

«Նոյն չէ ըսաւ անատենը Շարլօդ արտուում գիւղով մը աչքերը դէպի երկինք վերցնելով :

«Եւ ուրիշ այսպիսի խօսքերով դիւցազնուհին փոխանակ ինքզինքը արդարացնելու ինքը փնտրէ փառք ու պարծանք կը սեպէր ըրածը , և ոչ թէ յանցանք : Վերջապէս դատաստանը վճռեց որ Շարլօդ գիւսատուի . դիւցազնուհին անահ ու քաղութեամբ ընկալաւ անոնց դատակնիքը և նորէն բանտը դարձաւ , ուրտեղ իր հօրը նամակ մը գրեց թողութիւն խնդրելով անորմէ , ինչու որ առանց անոր հարցնելու իր կեանքը այսպիսի մահադատութիւնով մէջ գրաւ : Պարպարու ըսված պաշտօնատարին ալ այս խօսքերը գրեց որնոր չենք կրնար առանց յիշելու թողուլ : «Նաւ չիլաս իմ մահուան վրայ , ո՞վ գիտէ կեանքս ինչ մորիկնեալ պիտի հանդիպէր , ես ահա հասարակաց բարութեան համար կը մեռնիմ , ասկէ ազէկ վիճակ կամ բաղդ կ'ըլլայ մի'» :

«Հետեւեալ օրը կառքի մը մէջ դնելով զան առին Թարիս գիւսատան տեղը , ճամբան նախատե-

«Յունվարի 30ին , ինը աւազակ Վիթօն գիւղը գաղթին և Նանի Տուքու ըստած խեղճ մարդուն տունը մօտն , ու եռացեալ ջրով զանիկա տանջելէն ետքը , 800 ոսկի տրախմի յափշտակեցին աւորմէ : Սոյն այս գողութեամբ գոհ չըլլալով , անոր աղջկէն ալ առին , և բռնութեամբ իրենց գաղանային ցանկութեանցը զոհ ըրին :

«Յիշեալ ամսու 19ին Պափլիքա գիւղին մօտ Սէլանտարի անուն երկրագործը սպաննեցին . նմանապէս Պիթրիցա գիւղը պարոն Ռէթցալին ագարակի պահապանը մեռցուցին :

«Մի Սիտէրի ըստած տեղը շատ ճանապարհորդներ կողոպտեցին , և անոնցմէ մէկն ալ սպաննեցին :

«Նոյն ամսու 27ին Վիթիօղաթա անուն աւազակը կէս օրուան ժամանակ Քարիա գիւղը մօտելով , երեք տուն կրակի տուաւ , որոնցմէ մէկը Քարօլէվա անուն իշխանին օգնականին կը վերաբերէր . որնոր քանի մը օր առաջ նեղի ձգելով՝ 600 թալէա յափշտակեր էր անորմէ :

«Յունվարի 28ին երկու շաբթի գիւղերը Տօրիտ հարկապահանջին օգնականը՝ արքունի գանձին վերաբերեալ դրամէն 2300 տրախմի վերցնելով փախաւ :

«Քաղաքի աւագակութիւնները պատահեցան այս օրերս Վարանդա քաղաքին մէջ և անոր շրջակաները :

«Նա Յունաստանի մէջ եղած հասարակաց սպառնալիքները , որնոր կրկնելիք հիմնական կառավարութեան հովանաւորութեամբը» :

Ինչպէս որ կը տեսնուի Յունաստանի բնակչաց սպառնալիքները խիստ ցաւալի վիճակի մէջ է . և այս դժբաղդ կացութիւնը պիտի շարունակուի միշտ , որչափ ժամանակ որ քաղաքական երեւելի անձանց մէջ միաբանութիւնը չհաստատուի . որն որ անհնար բան մը կերէի . վասնզի իւրաքանչիւր որ իր խօսքը առաջ տանելու կաշխատի , և իր մասնաւոր օգուտն միայն կը հետեւի , առանց հոգ տանելու տէրութեան և ազգին յառաջդիմութեանը : Եկամտից տեսուչ մօսիւ Ռօնիթօրուսին ազգային երեսփոխանաց ժողովոյն մէջ ըրած աւետարանութեանը նայելով , Յունաստանի եկա-

լով քամահելով ու ժանտ լեզուով խոցածելով այն սիրտը , որնոր միայն հայրենեաց ու ազգին համար շունչ կ'առնէր կուտար : Ինչ ատեն հոն հասան Շարլօդ ուրախութեամբ վար ցածկեց ու մահաբեր աստիճանին վրայ ելելով սկսաւ մեղմով ժողովեալ բազմութեան վրայ աչքը պոկողընել . բայց անգութ երկամբ շատ չթողուց որ նայի , գլուխը մարմնէն բաժանեցաւ . ու աչքերը խաւարեցան . ընկաւ գետինը հայրենիք կանգնողը , թուլցան իր քաջութեան բազուկները : Իր կատաղեալ հայրենակիցները ան հայրենասէր դիւցազնուհին օտարազգի թշնամիի պէս սպաննելէն ետեւ , տակաւին չէին յագէր , ու մինչև դահիճնելէն քարասիրտ մէկը անոր գլուխը վեր վերցուներու ատենը երկու հատ սաստիկ տպաւորութիւն իբրեւ վերջին պսակ իր քաջութեանը բայց այնպէս պսակ որ միշտ գրոց մէջ անթառամ ծառով Շարլօթին փառքը կ'աւելցնէ , ու Վաղդիայ ապերախ տութիւնն ալ յայտնի կը ցուցնէ աշխարհիս առջևը :

մտից վիճակը շատ գէշ և մեծ անկարգութեան մէջ է : Սօսիւ Ռօնիթօրուսը նախորդ պաշտօնաւորին դէմ դառն գանգատներ կրնէ , թէ խիստ ապօրինաւոր կերպիւ գործքի դրած է իր պաշտօնը . քանզի ոչ օրինաւոր հաշուետուար և ոչ ուրիշ հարկաւոր հաշիւներ և գրութեանքներ կան , որ տէրութեան պահանջքը և պարտքը կարող ըլլաւ իմանալու ըսաւ : Սիւններ առնելիք ունի ազգը , բայց չեմք գիտեր թէ ո՞վ են մեր պարտապանները : Եկամտից հաշուետուարները և ուրիշ պիտանի թուղթերը աներեւոյթ եղած են ըսաւ :

Նշմարիտ հայրենասէրները հոգեով չափ կը ցաւին այս անկարգութեանց և խարդախութեանց վրայօք , որոնք աներկբայ ոչ միայն ազգին յառաջդիմութեանը և զարգացմանը մեծ արգելք կը լինի , այլև անոր կործանմանը առիթ ըլլալը յայտնի է :

ՕՒԼԸՕՒՆ ԼՈՒԼԵՐ

Պիտերսբուրգ , 22 փետրուրի :

Սորեստանի նախորդ ընդհանուր կառավարիչ Վէճիճ փաշան ամսու 14ին ըմբռնելով իր քառասորեայ զգուշութիւնը , հետեւեալ օրը ճամբայ ելաւ աւստրիական լոյտի շոգենաւով Վոստանդնուպօլիս երթալու համար :

«Յունվարի 27ին իրիկունը ահագին հրկիզութիւն մը պատահելով Սիլիպէ՝ Թաուր ժամանեց , հրոյ ճարակ ընելով 600 խանութի չափ , որոնց մէջ շատ ապրանք կան եղեր , և 140 մեծ և աղւոր տներ : Եւ որ աւելի ցաւալի է , այս սոսկալի դիպումին ժամանակը՝ անգամ մարդիկներ շատ անկարգութիւններ ըրեր են խեղճ հրկիզելոց կահ կարասիքները և ապրանքները կողոպտելով և յափշտակելով :

Կը հաստատեն թէ այս հրդեհին պատճառած վնասը 40 միլիոն ղրուալի կը հասնի :

«Երկու շաբթի օրը քաղաքիս մեծ կամուրջին մօտ մէկ տաճիկ մը ինքզինքը կ'ախեց , առանց յայտնի ըլլալու անոր յուսահատութեան պատճառը :

«Երջալուսոյ Վարապետեան 248 թուովը ծանու-

Հուն յերթաց զբո իւր վան սուրբի ընկենա :

Վիենայի որ աստ խաբի ,
Ստակարոյս անհամար
Օհետ ստուերաց ընթանան ,
Օգրս թուել չէ մեր կար :
Եղովպ ասէ թէ շուն մի
Օգրսոյն տուեր ի յատակ
Օուրցն տեսեալ ի յըստակ ,
Եթող վաղ զայն յերախաց :
Յանկարծ դիզան ջուրք հանդարտ ,
Եմբոխեցաւ գետն ողջոյն
Հազիւ զերծաւ շունն յեղերս
Ի վտանգաց գետամոյն ,
Եւ ոչ կալաւ ոչ զստուեր ,
Եւ ոչ ըզորս զոր ունէր :

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԸՐԵՆԱՌԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻԿԱՆ